
Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 31. maj 2016

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**1. naloga**

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke	
1.1	Poimenovanje in opis merskih značilnosti:		
	Poimenovanje		Opis
	veljavnost		Meri to, kar želimo meriti.
	zanesljivost		Pri več zaporednih merjenjih dobimo enak/konsistenten rezultat.
	objektivnost		Rezultat mora biti odvisen od merjene lastnosti; ne pa od lastnosti tistega, ki test izvaja, vrednoti, interpretira.
2. raven	navedene in opisane 3 značilnosti	4	
	navedene 3 in opisani 2 značilnosti	3	
1. raven	navedeni in opisani 2 značilnosti ali navedene 3 značilnosti in 1 opisana	2	
	navedena in opisana 1 značilnost ali navedeni 2 značilnosti	1	
1.2	Raziskovalne tehnike, ki bi jih lahko psihologinja uporabila:		
	Področje		Tehnika
	kakšne so njene sposobnosti		psihološki test (test inteligentnosti/sposobnosti)
	kakšne konjičke ima		intervju, vprašalnik
	učinkovitost strategij učenja	ocenjevalna lestvica, vprašalnik, intervju, psihološki test	
	OPOMBA: Če iz odgovora ni razvidno, na katero področje se navezuje posamezna tehnika, se odgovor oceni na 3. ravni.		
4. raven	navedene 3 tehnike za 3 področja	4	
	navedeni 2 tehniki za 3 področja	3	
3. raven	navedeni 2 tehniki za 2 področji	2	
	navedena 1 tehnika za 1 področje	1	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p>Presoje uporabe psihološkega testa z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – testiranje za določanje nadarjenosti v OŠ in SŠ, ker želimo bolj nadarjene spodbuditi k njihovem najboljšemu mogočemu razvoju – testiranje za iskanje močnih področij inteligentnosti, da učenca podpremo na njegovih močnih področjih – testiranje inteligentnosti zaradi štipendiranja, da podpremo tiste, ki dolgoročno lahko doprinesejo k razvoju naše družbe – testiranje inteligentnosti za ugotavljanje šibkih področjih, da bi se ta odpravila – testiranje inteligentnosti, da bi učencu pravilno svetovali o izbiri ustrezne srednje šole/fakultete (da izbere študij, primeren svojim sposobnostim – ne prelahak, pa tudi pretežek ne) – testiranje osebnosti, da bi učencem svetovali, ali so osebnostno primerni za neki poklic – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami	4
	3 presoje, 2 utemeljeni	3
5. raven	2 presoji, 1 utemeljena ali 3 presoje	2
	1 presoja z utemeljitvijo ali 2 presoji	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Oprelitev pomnjenja in pozabljanja</p> <p>Pomnjenje je proces sprejemanja (usvajanja), ohranjanja in obnavljanja informacij; je ohranjanje (vztrajanje) spominskih sledi; je ohranjanje naučene snovi oziroma gradiva (vsebin).</p> <p>Pozabljanje je proces izginjanja (brisanja) spominskih sledi; je izgubljanje naučene snovi oz. gradiva (vsebin); gre za stopnjo izgube informacij oziroma njihovo nedostopnost, saj nezmožnost "spominjanja" še ne pomeni, da je bila neka informacija izgubljena za vedno.</p> <p>OPOMBA: Zadostuje po 1 opredelitev za vsak proces.</p> <p>Hitrost in potek pozabljanja:</p> <p>Pozabljanje je na začetku hitrejše, potem se upočasni (zmanjša). Vsega ne pozabimo.</p> <p>Pozabljanje je največje takoj po učenju (npr. v prvi uri se izgubi dobra polovica naučenega), nato se pozabljanje (krivulja) umiri in določen delež (ne več kot kakšno petino) si zapomnimo za dlje časa.</p>	
2. raven	<p>opredelitev pomnjenja in pozabljanja in opis hitrosti pozabljanja</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitev in opisa.</p>	3–4
1. raven	<p>opredelitev pomnjenja in pozabljanja ali</p> <p>opredelitev pomnjenja <i>ali</i> pozabljanja in opis hitrosti pozabljanja</p>	2
	<p>opredelitev pomnjenja ali</p> <p>opredelitev pozabljanja ali</p> <p>opis hitrosti pozabljanja</p>	1
2.2	<p>Poimenovanje/opis in ponazoritev kakovostnih sprememb:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podrobnosti izginejo: pogovarjajo se o sošolcu iz paralelke, ki je bil zelo dober pri fiziki, se ne spomnijo imena; izginil je podatek o številu vseh maturantov njihove generacije, ne spomnijo se imena profesorja, ki je krajši čas nadomeščal; – ostanejo zanimive podrobnosti: Marko se spominja, kako so na maturantskem izletu na plaži opazovali neko zanimivo dekle; Janez razlaga, kako so natararja prepričali, da jim je v poznih urah postregel hrano; – vsebina se poenostavi: na srečanju se pogovarjajo le o glavnih dogodkih iz šole, o učnih vsebinah, ki jih imajo za smiselnejše in pomembnejše; – pomen zgodb se spremeni: zgodbe, dogodki o šoli, ki jih razlagajo, so vse bolj vsakdanji, skladni s kulturo in socialno sredino, ki ji pripadajo; – spremeni se zaporedje dogodkov: pomešali so spomine, kdaj je Ana simpatizirala z Matejem; ko se pogovarjajo o strokovni ekskurziji na Kras, govorijo o 3. letniku (dejansko je bila v 2. letniku); – pozabljene dele dopolnimo v skladu s potrebami in čustvi: Janez se »dobro spomni«, kako je bilo prav, da se je odzval, ko se mu je zgodila krivica, ne ve pa več, v zvezi s čim je to bilo; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
4. raven	<p>navedba in ponazoritev 3 kakovostnih sprememb</p>	4
	<p>navedba 3 in ponazoritev 2 kakovostnih sprememb</p>	3

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	navedba in ponazoritev 2 kakovostnih sprememb ali navedba 3 in ponazoritev 1 kakovostne spremembe ali 3 ponazoritve kakovostnih sprememb	2
	navedba in ponazoritev 1 kakovostne spremembe ali navedba 2 kakovostnih sprememb ali ponazoritev 2 kakovostnih sprememb	1
2.3	Presoja in pojasnitev načrtnosti (strategije) učenja: <ul style="list-style-type: none"> – izdelamo načrt za učenje: koliko časa lahko namenim za učenje, ugotovim, kaj že vem, pridobim gradivo, lahko tudi poprosim sošolca za razlago teme, ki mi je manj razumljiva; – snov razdelimo na manjše smiselne dele (največ pet do sedem): s tem pridobimo več preglednosti, si tudi lažje zapomnimo; – povezovanje nove snovi z že obstoječim znanjem: razmislimo, kako lahko povežem snov z že znanim, s čimer obnavljamo nekaj, kar že vemo, obenem pa hitreje ustvarjamo nove povezave in večje razumevanje snovi; – učenje prilagodimo prevladujočemu načinu predelave snovi (učnemu stilu): če npr. prevladuje kinestetični stil, se poskušam vživeti v gradivo, preizkušam, kako deluje ...; – izpisovanje, podčrtovanje, povzemanje: iščemo bistvo, pomen, snov postane za nas preglednejša, da uredimo najpomembnejše podatke, ki jih uporabimo npr. kot ključne besede, ki vzbujajo asociacije; – izdelovanje miselnih vzorcev: da z njihovo uporabo lažje organiziramo snov in si ustvarimo vidne predstave, ki nam pozneje olajšajo priklic iz spomina; – ponavljanje: s kratkim aktivnim obnavljanjem preprečimo pozabljanje, s tem ohranjamo informacije v kratkotrajnem spominu, poskušamo pa jo ohraniti v dolgotrajnem spominu; 10 minut pred testom kratko pregledamo in obnovimo snov; – drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat samo splošno pojasnjuje, kako izboljšati učenje (ni nakazana načrtnost in sistematičnost), je odgovor ocenjen na 5. ravni.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	2 presoji z 1 pojasnitvijo ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Poimenovanje strategije, ki jo uporablja Leon: <i>strategija vpogled</i></p> <p>Značilnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rešitev problema se pojavi nenadno, z uvidom; – rešitev temelji na prestrukturiranju problema; – problem rešimo, ko ga vidimo v novi luči; – problem rešimo, ko na novo povežemo elemente problemske okolice; – strategijo vpogleda navadno uporabljamo za odprte probleme. <p>Strategija vpogled je podobna 3. stopnji (fazi) ustvarjalnega procesa ali je podobna iluminaciji.</p>	
2. raven	poimenovana strategija in 2 značilnosti ter navedena faza ustvarjalnega procesa	4
	poimenovana strategija in 1 značilnost ter navedena faza ustvarjalnega procesa	3
1. raven	poimenovana strategija in 1 značilnost ali poimenovana strategija in navedena faza ustvarjalnega procesa ali 2 značilnosti strategije	2
	poimenovana strategija ali 1 značilnost strategije ali navedena faza ustvarjalnega procesa	1
3.2	<p>Poimenovanje in ponazoritev drugih dveh strategij:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Poskusi in napake, npr.: težavno nalogo pri kemiji uspe rešiti dijaku le z ugibanjem oziroma s poskusi in napakami: loti se je tako, da povsem naključno, brez načrtovanja, išče različne poti, kako priti do rešitve ... – Postopna analiza, npr.: dijakinja mora napisati referat pri predmetu umetnost, zato razmišlja, kaj mora narediti, da bo dosegla cilj: najprej bo šla v šolsko knjižnico in poiskala dostopno literaturo, nato bo preverila, katere vire še potrebuje, načrtovala, kako bo prišla do manjkajočih virov, izpisala si bo glavne oporne točke in preverila, koliko je še oddaljena od cilja ... 	
4. raven	poimenovanje in ponazoritev 2 strategij	4
	poimenovanje 2 strategij, 1 ponazorjena	3
3. raven	poimenovana in ponazorjena 1 strategija ali ponazorjeni 2 strategiji	2
	poimenovani 2 strategiji ali ponazorjena 1 strategija	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	<p>Presoja vpliva inteligentnosti (nižje oz. višje) ali motiviranosti na izbiro strategij:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>poskusi in napake:</i> npr. Posameznik, ki bo nižje inteligenten, bo verjetneje izbral to strategijo, ker ne bo sposoben uvida, ali posameznik, ki bo imel nizko motivacijo, bo uporabil to strategijo, ker si ne bo vzel časa za postopno analizo, ki zahteva načrtovanje s postopnim reševanjem ... – <i>postopna analiza:</i> npr. Če bo posameznik bolj motiviran (oz. notranje motiviran), bo verjetneje izbral postopno analizo, saj posebno notranja motivacija spodbuja, usmerja in vzdržuje mišljenje za dalj časa, ki je pomembno za vmesne cilje in posamezne korake postopne analize, ali posameznik z višjo inteligentnostjo bo uporabil to strategijo, ker bo lažje opravil določene korake ... – <i>vpogled:</i> npr. Če bo posameznik višje inteligenten, bo to verjetneje reševal z vpogledom, ker bo nenadoma ugledal problem v novi luči; sploh če bo motiviran ... – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Presoje in utemeljitve se lahko nanašajo samo na en dejavnik ali pa na oba.</p>	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami, vključene vse 3 strategije	4
	2 presoji z utemeljitvama, vključeni 2 strategiji	3
5. raven	2 presoji, 1 utemeljena, ali 3 presoje	2
	2 presoji ali 1 presoja z utemeljitvijo	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Opredelitev prosocialnega vedenja: Prosocialno vedenje zajema vse aktivnosti, ki ga družba vrednoti pozitivno; je vedenje, naravnano na pomoč drugim, ki so v težavah; je vedenje, usmerjeno v zadovoljevanje potreb drugih ljudi. OPOMBA: Zadostuje 1 opredelitev.</p> <p>Poimenovanje 2 oblik prosocialnega vedenja: altruizem, sodelovanje, pomoč drugim</p> <p>Jakovo vedenje: altruistično</p>	
2. raven	opredeljeno prosocialno vedenje, poimenovani 2 obliki in poimenovano Jakovo vedenje	4
	opredeljeno prosocialno vedenje, poimenovana 1 oblika in poimenovano Jakovo vedenje	3
1. raven	opredeljeno prosocialno vedenje in poimenovana 1 oblika ali opredeljeno prosocialno vedenje in poimenovano Jakovo vedenje ali poimenovana 1 oblika in poimenovano Jakovo vedenje	2
	opredeljeno prosocialno vedenje ali poimenovana 1 oblika prosocialnega vedenja ali poimenovano vedenje Jaka	1
4.2	<p>Ponazoritev druge oblike prosocialnega vedenja skupine mladostnikov z besedno in nebesedno komunikacijo:</p> <p>Npr. pomoč drugim:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sošolci 8. a razreda so s pomočjo šolske svetovalne delavke 1x mesečno pomagali starejšim tako, da so v bližnjem domu upokojencev brali (<u>besedna komunikacija</u>) starejšim, ki ne vidijo več dobro, v zameno za uporabo njihove računalniške učilnice ... <p>Npr. sodelovanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dijaki 1. letnika so se pri dveh razrednih urah dogovarjali (<u>besedna komunikacija</u>), kako bodo v soseski zbirali stari papir, ki ga bodo prodali, in denar uporabili za zaključni izlet ... <p>Npr. sodelovanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – srednješolska ekipa odbojkaric na igrišču uporablja posebne kretnje rok za določeno strategijo napada, da bi ga čim bolje odigrale (<u>nebesedna komunikacija</u>) ... 	
4. raven	ponazoritev druge oblike prosocialnega vedenja z besedno in nebesedno komunikacijo OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritve. Če kandidat ne navaja primera skupine mladostnikov, je ocenjen na 3. ravni.	3–4
3. raven	ponazoritev druge oblike prosocialnega vedenja z besedno ali nebesedno komunikacijo	2
	opis druge oblike prosocialnega vedenja	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Presoje s pojasnitvami komunikacije glede na smer poteka sporočil (enosmerno ali dvosmerno) pri posameznikih, ki se vedejo proindividualno, prosocialno in antisocialno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – posamezniki, ki se vedejo proindividualno, bodo verjetno večkrat uporabljali enosmeren proces poteka sporočil, saj se egoističen posameznik ne ozira na potrebe drugih ... – posamezniki, ki se vedejo prosocialno, bodo verjetno večkrat uporabljali dvosmeren proces poteka sporočil, pri katerem je pomembna empatija, da bolj občutimo, kaj doživlja drugi, in da ne postavljamo sebe v ospredje ... – posamezniki, ki se vedejo antisocialno, bodo verjetno večkrat uporabljali enosmeren proces poteka sporočil, saj posameznika, ki škoduje drugim, ne zanima, kaj drugi misli ali doživlja ... – drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami (vključene vse oblike obnašanja)	4
	3 presoje, 2 pojasnjeni (vključeni dve obliki obnašanja)	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje	2
	presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	B
3	D
4	C

Naloga	Odgovor
5	A
6	C
7	D
8	A

Naloga	Odgovor
9	B
10	C
11	A
12	D

Naloga	Odgovor
13	B
14	C

Za vsak odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) STRUKTURIRANI ESEJI**1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Hierarhija potreb po Maslowu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – fiziološke (biološke) potrebe – potrebe po varnosti (po zaščiti) – potrebe po ljubezni in pripadnosti (sprejetosti) – potrebe po spoštovanju (in samospoštovanju) – spoznavne (kognitivne) potrebe – estetske potrebe – samoaktualizacija (samouresničenje, samorealizacija) 	
2. raven	navedenih 6 kategorij potreb v pravilnem zaporedju	4
	navedenih 5 kategorij potreb v pravilnem zaporedju	3
1. raven	navedene 4 kategorije potreb v pravilnem zaporedju	2
	navedene 3 kategorije potreb	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Potrebe znotraj posameznih kategorij potreb v hierarhiji po Maslowu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – fiziološke (biološke) potrebe: po vodi, hrani, počitku, kisiku, gibanju, stalni telesni temperaturi, spanju, spolnosti ... – potrebe po varnosti (po zaščiti): po zaščiti pred nevarnimi predmeti, ogrožajočimi okoliščinami, zaščiti pred boleznijo, zaščiti pred strahom in zmedo ... – potrebe po ljubezni in pripadnosti (sprejetosti): po dajanju in sprejemanju ljubezni, izražanju naklonjenosti, po zaupanju v druge ljudi, po druženju, pripadanju neki skupini ... – potrebe po spoštovanju (in samospoštovanju): po pozornosti drugih ljudi, po biti deležen pozornosti, po slavi, ugledu, po imeti dobro mnenje o sebi, po neodvisnosti in svobodi, po imeti občutek, da nekaj zmoremo ... – spoznavne potrebe (kognitivne): po znanju, razumevanju stvari, raziskovanju, vedoželjnost, radovednost ... – estetske potrebe: po lepoti, umetnosti, simetriji, redu ... – samoaktualizacija (samouresničenje, samorealizacija): po uresnitvi potencialov, talentov; po tem, da postanemo to, kar lahko postanemo ... <p>Primer dijakovega vedenja, npr.:</p> <p>Bojan je dijak drugega letnika gimnazije. Na splošno mu učenje ni v ospredju, noben predmet ga zares ne zanima. Med poukom navadno pogleduje po razredu, pomembno mu je, da bi ga opazila Ana iz tretje klopi, ki mu je zelo všeč, ni pa prepričan, ali je tudi on njej. Vsak dan komaj čaka, da bo konec pouka, da gre s sošolkami in sošolci v bližnji lokal na kakšno pijačo in se zabavajo. Včasih tudi neopravičeno izostane od kakšne ure pouka in gre s prijatelji na kavo ...</p> <p>Andreja je dijakinja četrtega letnika srednje šole. Doma je iz družine s petimi otroki, v kateri sta oba starša brezposelna. Andreja vsak večer pomaga pri strežbi v nekem lokalu, da nekoliko prispeva k družinskemu proračunu in da se tudi sama lažje preživlja. V šoli je navadno utrujena, saj hodi pozno spat. Za učenje ji zmanjkuje časa in volje, pri pouku slabo sledi razlagi snovi. Drži se bolj sama zase, saj ima občutek, da je sošolke ne sprejemajo, ker so večinoma doma iz bolj situiranih družin ...</p> <p>OPOMBA: Iz primera mora biti razvidno, da človek npr. najprej želi zadovoljiti nižje potrebe (npr. fiziološke / po hrani, počitku .../, po npr. sprejetosti (pripadnosti/prijateljstvu ...), kognitivne potrebe v tem primeru niso pomembne.</p>	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	navedena po ena potreba iz 6 kategorij in ponazorjen primer vedenja dijaka OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritve s primerom. Če se navedeni primer ne nanaša na dijaka (učenca), je odgovor ocenjen na 3. ravni. Odgovor je ocenjen s 5 točkami, če sta v primeru omenjeni 2 ali več nižjih potreb iz hierarhije.	4–5
3. raven	navedena po ena potreba iz 4 kategorij in ponazorjen primer dijakovega vedenja	3
	navedena po ena potreba iz 3 kategorij in ponazorjen primer dijakovega vedenja ali navedena po ena potreba iz 5 kategorij ali ponazorjen primer dijakovega vedenja z omembo 2 (ali več) nižjih potreb iz hierarhije	2
	navedena po ena potreba iz 3 kategorij ali ponazorjen primer dijakovega vedenja (z omembo 1 potrebe iz hierarhije)	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoje posameznikovih dejavnosti z utemeljitvami, npr.: <ul style="list-style-type: none"> – posameznik se lahko potruzi za zadovoljitev nižjih potreb (sam /delno/ poskrbi za preživljanje), kolikor je v njegovi moči – npr. dijak ali študent se potruzi za čim boljše učne (študijske) rezultate, da lahko dobi (obdrži) štipendijo ter tako lažje živi in napreduje na vseh področjih, si privoščiti tudi kakšne estetske užitke ... – posameznik se zavestno odpove nekaterim razvadam, zabavi – npr. dijak (študent) se pridno uči (študira), ker ve, da bo le s trdim delom lahko uresničil svoje cilje in napredoval na vseh področjih svojega življenja ... – skrbi za zdravo življenje – tako bolje poskrbi za svoje dobro počutje, za zdravje, sam sebe zato tudi bolj ceni, se spoštuje in osebno napreduje ... – posameznik se dodatno izobražuje – tako zadovoljuje potrebe po znanju in razumevanju stvari ter osebno napreduje ... – si izbira primerno družbo, primerne prijatelje – družiti se z ljudmi, ki imajo nanj pozitiven vpliv, ki se ne predajajo razvadam (npr. popivanju, raznim zasvojenostim), skupaj z njimi se udeležuje dejavnosti, ki imajo pozitiven vpliv ... – pomaga drugim (prostovoljstvo, humanitarne dejavnosti ipd.) – tako občuti notranje zadovoljstvo, to ga osebno bogati, tako osebno raste ... – drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca 	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami	5
	2 presoji z utemeljitvama	4
5. raven	2 presoji, 1 utemeljena ali 3 presoje	3
	1 presoja z utemeljitvijo ali 2 presoji	2
	splošna presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, stran 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Poimenovanje dimenzij osebnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – introvertnost – ekstravertnost – nevroticizem (čustvena labilnost) – nenevroticizem (čustvena stabilnost) – psihoticizem – nepsihoticizem <p>Osebnostne lastnosti za pole dimenzij, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – introvertnost: nedružabnost, previdnost – ekstravertnost: družabnost, živahnost, podjetnost, impulzivnost – nevroticizem (čustvena labilnost): zaskrbljenost, bojazljivost, tesnobnost, napetost, nesproščenost, nerazpoloženost, labilno čustvovanje, preobčutljivost, razdražljivost, občutja krivde, šibka odpornost zoper strese in frustracije, nizko samospoštovanje, nesrečnost ... – čustvena stabilnost: umirjenost, brezskrbnost, nadzor nad čustvi, mirnost, pretežno dobro razpoloženje, zadovoljstvo z življenjem, obvladanost, samozaupanje, gotovost in osredotočenost – psihoticizem: maskulinitet, neprilagojenost, neempatičnost, brezobzirnost, agresivnost, ambicioznost in dominantnost, drznost, sumničavost, neprijaznost, netolerantnost, egoizem, togost ... – nepsihoticizem: podredljivost, prilagojenost, prijetnost, blagost, obzirnost, nesebičnost, zmožnost empatije, neagresivnost, pohlevnost, strpnost, prijaznost, skrbnost, vljudnost, taktnost, previdnost, premišljenost, odprtost ... 	
2. raven	2 temeljni dimenziji, navedena po 1 lastnost za vsak pol	4
	2 temeljni dimenziji, navedena po 1 lastnost za 3 pole	3
1. raven	1 temeljna dimenzija, navedeni po 1 lastnost za vsak pol ali 2 temeljni dimenziji	2
	1 temeljna dimenzija	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritve obnašanja osebe na maturantskem izletu s poli dimenzij, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ekstravertna oseba: ves čas bo v družbi sošolk in sošolcev; iskala bo priložnosti za zabavo, ne bo je skrbelo, da se ji lahko kaj zgodi, veliko bo govorila, se glasno smejala ... – introvertna oseba: ne bo ves čas v družbi sošolcev, ampak bo iskala priložnosti, da se malo umakne na samo; poiskala bo kraje, kjer je malo manj ljudi; zanimala jo bo kultura in zgodovina obiskanih krajev, ki jih bo najraje proučevala v družbi najboljših prijateljic ali pa kar sama ... – čustveno stabilna oseba: nevšečnosti na potovanju je ne bodo iztirile; ne bo je strah različnih nepredvidljivih dogodkov; na potovanju bo sproščena v družbi sošolcev ... – čustveno labilna oseba: pogosto se bo pritoževala nad nepredvidljivimi sošolci; strah je bo potovanja z ladjo; s seboj bo vzela velike količine zdravil, za vsak primer ... – oseba z izraženim psihoticizmom: v svoje roke bo prevzemala vodenje dejavnosti, kar se bo kazalo kot vsiljevanje lastnih idej sošolcem; zanimala jo bodo drzne dejavnosti (npr. nevarni skoki v vodo); težje bo sprejemala različnost kultur in običajev, pa tudi navad sošolcev ... – oseba z izraženim nepsihoticizmom: vedno bo prišla pravočasno na zbirno mesto, prilagajala se bo odločitvam sošolcev; pomembno ji bo, da se sošolci dobro počutijo, zato jih ne bo obremenjevala s svojimi težavami ... 	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke									
4. raven	ponazoritve obnašanja dveh oseb na maturantskem izletu (2 dimenziji, skupaj 4 lastnosti)	5									
	ponazoritve obnašanja dveh oseb na maturantskem izletu (2 dimenziji, 3 lastnosti) OPOMBA: Če se primeri ne nanašajo na maturantski izlet, so ocenjeni na tretji ravni.	4									
3. raven	ponazoritve obnašanja dveh oseb (2 dimenziji, 2 lastnosti)	3									
	ponazoritve obnašanja ene osebe (2 lastnosti)	2									
	ponazoritve obnašanja ene osebe (1 lastnost)	1									
<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja prednosti in pomanjkljivosti tipoloških in dimenzionalnih pojmovanj osebnosti:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Prednosti</th> <th>Pomanjkljivosti</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Tipološko pojmovanje</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> – razvrščanje v tipe je preprosto, hitro, enostavnejše – lažja primerjava med tipi, ki so opisani črno-belo – tipe si z lahkoto predstavljamo in se zato lažje orientiramo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> – le redko najdemo čiste tipe – tipi so prikazani preveč črno-belo – tipi temeljijo na najopaznejših lastnostih, druge zanemarimo – eno lastnost neupravičeno posplošimo še na vse druge – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev </td> </tr> <tr> <td>Dimenzionalno pojmovanje</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> – določamo lahko stopnjo izraženosti lastnosti in ne le, ali človek to lastnost ima ali ne – možnost kvantitativnega ocenjevanja lastnosti – omogočena primerjava med ljudmi, saj so lastnosti močnejše ali šibkeje zastopane pri različnih ljudeh – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> – pretirano kvantificiran pristop – pretirano poudarjanje trajnosti, nespremenljivosti osebnostnih potez – dimenzije si težko predstavljamo – če človeka razbijemo na posamezne dimenzije, s tem razbijemo predstavo o celoviti osebnosti – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca </td> </tr> </tbody> </table>				Prednosti	Pomanjkljivosti	Tipološko pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – razvrščanje v tipe je preprosto, hitro, enostavnejše – lažja primerjava med tipi, ki so opisani črno-belo – tipe si z lahkoto predstavljamo in se zato lažje orientiramo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	<ul style="list-style-type: none"> – le redko najdemo čiste tipe – tipi so prikazani preveč črno-belo – tipi temeljijo na najopaznejših lastnostih, druge zanemarimo – eno lastnost neupravičeno posplošimo še na vse druge – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	Dimenzionalno pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – določamo lahko stopnjo izraženosti lastnosti in ne le, ali človek to lastnost ima ali ne – možnost kvantitativnega ocenjevanja lastnosti – omogočena primerjava med ljudmi, saj so lastnosti močnejše ali šibkeje zastopane pri različnih ljudeh – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 	<ul style="list-style-type: none"> – pretirano kvantificiran pristop – pretirano poudarjanje trajnosti, nespremenljivosti osebnostnih potez – dimenzije si težko predstavljamo – če človeka razbijemo na posamezne dimenzije, s tem razbijemo predstavo o celoviti osebnosti – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca
	Prednosti	Pomanjkljivosti									
Tipološko pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – razvrščanje v tipe je preprosto, hitro, enostavnejše – lažja primerjava med tipi, ki so opisani črno-belo – tipe si z lahkoto predstavljamo in se zato lažje orientiramo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	<ul style="list-style-type: none"> – le redko najdemo čiste tipe – tipi so prikazani preveč črno-belo – tipi temeljijo na najopaznejših lastnostih, druge zanemarimo – eno lastnost neupravičeno posplošimo še na vse druge – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 									
Dimenzionalno pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – določamo lahko stopnjo izraženosti lastnosti in ne le, ali človek to lastnost ima ali ne – možnost kvantitativnega ocenjevanja lastnosti – omogočena primerjava med ljudmi, saj so lastnosti močnejše ali šibkeje zastopane pri različnih ljudeh – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 	<ul style="list-style-type: none"> – pretirano kvantificiran pristop – pretirano poudarjanje trajnosti, nespremenljivosti osebnostnih potez – dimenzije si težko predstavljamo – če človeka razbijemo na posamezne dimenzije, s tem razbijemo predstavo o celoviti osebnosti – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 									
6. raven	presoja 2 prednosti in 1 pomanjkljivosti (ali obratno) za vsako pojmovanje osebnosti	5									
	presoja 1 prednosti in 1 pomanjkljivosti za vsako pojmovanje osebnosti	4									
5. raven	3 presoje (vključeni obe pojmovanji osebnosti)	3									
	2 presoji (vključeni obe pojmovanji osebnosti)	2									
	2 presoji (eno pojmovanje osebnosti)	1									

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, stran 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke										
	<p>ZNANJE</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Vrste dražljajev (D)</th> <th>Občutki</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>svetlobni</td> <td>vid</td> </tr> <tr> <td>mehanski</td> <td>sluh, tip (dotik, pritisk), bolečina</td> </tr> <tr> <td>toplotni</td> <td>toplo, hladno</td> </tr> <tr> <td>kemični</td> <td>vonj, okus</td> </tr> </tbody> </table> <p>OPOMBA: Za konkreten dražljaj zadostuje navedba enega od odgovarjajočih občutkov.</p> <p>Opis čutne adaptacije (ČA): če smo dalj časa izpostavljeni enakim ali podobnim dražljajem:</p> <ul style="list-style-type: none"> – se spremeni občutljivost čutnic; – se največkrat zmanjša občutljivost čutnic; – se čutnice ne odzivajo več z enako močjo. <p>OPOMBA: Zadostuje en opis ČA.</p>	Vrste dražljajev (D)	Občutki	svetlobni	vid	mehanski	sluh, tip (dotik, pritisk), bolečina	toplotni	toplo, hladno	kemični	vonj, okus	
Vrste dražljajev (D)	Občutki											
svetlobni	vid											
mehanski	sluh, tip (dotik, pritisk), bolečina											
toplotni	toplo, hladno											
kemični	vonj, okus											
2. raven	navedeni 2 vrsti D in 2 občutka, opis ČA	4										
	navedeni 2 vrsti D in 1 občutek <i>ali obratno</i> , opis ČA	3										
1. raven	navedeni 2 vrsti D <i>ali občutkov</i> , opis ČA ali navedeni 2 vrsti D in 2 občutka	2										
	opredelitev ČA ali navedena 2D ali 2 občutka ali navedena 1 vrsta D in 1 občutek	1										
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev čutne adaptacije in razlaga, kaj omogoča posamezniku:</p> <p>Primer 1: Močnega vonja po hrani, ki ga zaznamo, ko vstopimo v prostor, po nekaj minutah ne vonjamo več.</p> <p><i>Razlaga:</i> Občutljivost čutnic v nosni votlini se je zmanjšala, zato nas vonj ne moti več; lahko smo pozorni na pomembne spremembe oz. druge dražljaje v okolju.</p> <p>Primer 2: Prebivalci mest hrupa prometne ulice sčasoma ne slišijo več.</p> <p><i>Razlaga:</i> Enakomeren hrup postane zanje nepomemben, občutljivost čutnic v ušesu se je zmanjšala, se ne odzivajo več z enako močjo, zato lahko ponoči mirno spijo.</p>											
4. raven	2 ponazoritvi z razlago OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti razlag.	4–5										
3. raven	2 ponazoritvi, 1 razložena	3										
	2 ponazoritvi ali 1 ponazoritev z razlago	2										
	1 ponazoritev ali splošna razlaga pomena ČA	1										

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja in pojasnitev vpliva predhodnih izkušenj na zaznavanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprejšnje izkušnje lahko povzročijo zaznavno naravnost: ker pričakujemo, da bomo zaznali neki objekt, ga tudi zaznamo (npr. če preučevancem najprej pokažemo serijo števil ali črk, nato pa dvoumni znak, ga bodo zaznali glede na poprejšnjo izkušnjo) – izkušnje vplivajo tudi na hitrost zaznavanja nekega dražljaja: hitreje zaznamo to, kar že poznamo (npr. jok svojega otroka, besede v lastnem jeziku hitreje kakor v tujem) – izkušnje vplivajo na zaznavno organizacijo: kaj bomo zaznali kot lik oziroma celoto, je močno odvisno od naših izkušenj; – od izkušenj je odvisen razvoj zaznavanja: izkušnje vplivajo na to, da lahko damo zaznavi vsebino in pomen (npr. posamezniki, ki so bili ob rojstvu slepi in so pozneje spregledali, imajo težave pri prepoznavanju barv in preprostih oblik, ne znajo oceniti oddaljenosti predmetov v prostoru ...) – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca <p>Presoja in pojasnitev vpliva močnih čustev na zaznavanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ponavadi zmanjšajo obseg zaznavanja: v stanju panike ali besa je zaznavanje omejeno, zato lahko okoliščine netočno/napačno ocenimo – ter delujemo neustrezno (nekonstruktivno) – močna čustva lahko vplivajo na nastanek iluzij: v stanju močnega strahu lahko napačno razlagamo nekatere dražljaje (npr. zaradi močnega strahu po ogledu grozljivke se nam ponoči zdi, da vidimo ob robu ceste človeka) – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca <p>OPOMBA: Kot pojasnitev upoštevamo tudi ponazoritve s primerom.</p>	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami (vključena oba dejavnika)	5
	3 presoje, 2 pojasnjeni (vključena oba dejavnika)	4
5. raven	2 presoji s pojasnitvama (vključena oba dejavnika) ali	3
	3 presoje (vključena oba dejavnika)	
	1 presoja s pojasnitvijo ali	2
	2 presoji	
	1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, stran 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Socialna vloga je:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vsota pričakovanih vedenj, ki so vezana na določen položaj v skupini; – pričakovano vedenje v določenih okoliščinah; – celota opredeljenih ali neopredeljenih pravil in pričakovanj o vedenju posameznikov v skupini. <p>Socialna skupina ima te značilnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sestavlja jo omejeno število ljudi, – osebe so v medsebojni interakciji, – določene so norme vedenja, – člani so usmerjeni k doseganju skupnih/skupinskih ciljev. <p>OPOMBA: Zadostuje 1 ustrezna opredelitev za socialno vlogo.</p>	
2. raven	opredeljena socialna vloga in navedba 3 značilnosti	4
	opredeljena socialna vloga in navedba 2 značilnosti	3
1. raven	opredeljena socialna vloga in navedba 1 značilnosti ali navedba 2 značilnosti	2
	opredeljena socialna vloga ali navedba 1 značilnosti	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev vlog v formalni skupini (npr.): Na oddelčni razredni konferenci dijak v vlogi predsednika vodi konferenco, dijak v vlogi podpredsednika pa ga po potrebi dopolnjuje. Dijak v vlogi tajnika zapisuje pomembne sklepe, blagajnik pa vodi seznam o porabljenem razrednem denarju in o tem tudi poroča.</p> <p>Ponazoritev vlog v neformalni skupini (npr.): V prijateljski skupini v nekem manjšem kraju Leo v vlogi neformalnega vodja vedno spodbuja druge v skupini, da počnejo kaj koristnega za okolico, Vesna v vlogi spodbujevalke premakne zadeve iz mrtve točke, vedno najde pravo besedo, ki spodbudi druge, da nadaljujejo iskanje možnosti in priložnosti, Klemen v vlogi priganjača »teži« h končni odločitvi, saj debata vedno znova zaide k širjenju novih idej, a treba je eno tudi izbrati, Sandra v vlogi pesimistke vedno znova ugotavlja, kako nič ne deluje, da so vsi odgovori v skupini propadli, pa bo neuspešen tudi dogovor o pomoči sovaščanom ...</p>	
4. raven	ponazorjeni 2 vlogi v formalni in 2 vlogi v neformalni skupini OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritve.	4–5
3. raven	ponazorjene 3 vloge (vključena formalna in neformalna skupina)	3
	ponazorjeni 2 vlogi	2
	ponazorjena 1 vloga	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje prednosti Zimbardovega eksperimenta:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prispeval k razumevanju vedenja, kako opravljamo/izvajamo določene vloge, kako se z njimi poistovetimo in jih živimo (ne igramo jih več) – opozoril, da se ljudje obnašajo v skladu s predpisano vlogo, in sicer tako, kot jo oni razumejo oz. si jo predstavljajo – drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca <p>Presoje pomanjkljivosti Zimbardovega eksperimenta:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nobeden od paznikov ni preprečil »mučenja« zapornikov (niso si ustvarili svojih omejujočih pravil kaznovanja, ampak so ta »ušla izpod nadzora«) – nobeden od paznikov ni razmišljal o nadaljnjih posledicah svojega vedenja na zapornike, za katere so vedeli, da niso ničesar zagrešili – eksperimentator ni predvidel, kdaj prekiniti eksperiment (kakšno vedenje bodo še dopuščali) – eksperimentator se ni dogovoril za pravila, kako lahko posameznik izstopi iz eksperimenta (sodelovanje je prostovoljno in po tem načelu lahko izstopiš kadar koli) – pojavlja se vprašanje, ali je v eksperimentu res vse dovoljeno, kajti niso vnaprej postavili pravil vedenja, ki je še dopustno – drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca 	
6. raven	4 presoje (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	5
	3 presoje (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	4
5. raven	3 presoje ali 2 presoji (1 prednost in 1 pomanjkljivost)	3
	2 presoji	2
	1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2015, stran 9.